

Kermán staví na odív své monumenty, podobné těm v navštěvovanějších městech. Něco navíc přidává – nefalšovanou atmosféru drsného a temného iránského východu.

V kermánských poduškách

Kermán je největším městem íránského východu. Hned kolem terminálu mě pokaždé ohromí přehlídkou zvláštních postav. Od převysokých až po docela maličké, rozhodně nižší než průměrný Čech. Všeemožná etnika, a ty lidičky různých tváří a nářečí přitahuje tohle město jako lampa můry. Vlněné kulichy mužů z pouště, turbany jako sníh těch z Východu. Bílá mužská roucha prozrazují blízkost Pákistánu, jak mně to o těch hábitech říkali? *Laváse balúčí*. Poprvé rozpoznám Balúče s ryšavými vlasy. Národ pustin, který se drsným podmínkám brání i tím zvláštním, volným druhem oděvu halícím celé tělo. Jejich ženy, ověšené korálky, náramky a náušnicemi v nose, bezostyšně žebrají. Barva pleti prozradí Kermáňany, snědá mnohem víc, než bývá u Peršanů dál k západu. Odkud se ale berou ty zkoumavé světlé pohledy. Modrých a šedých očí se tu nakupilo na íránské poměry nebývale. Hlavně mužů, zkoumavě pohlížet oči ženám si raději odpustit... Ženštiny u zdi pokuřují svou dýmku s pevnou troublel, s tyčkou místo hadičky. A ti muži zaboření do zdí? Nahlodané a prorocké tváře žebraků. A ti vedle? Krvavé oči a propadlé líce zas prozrazují jiné vášně. Opiem městem proudí neviditelnými cestami, které mají svůj začátek a spousta konců. Obrazně i doslova. Po parcích spáči. Méně islámu, víc Indie. Na cizince tu nenarazíš, kdo by je taky hledal. Jediní vyslanci Západu jsme tu pokaždé my a to nám přináší poziční výhodu. Být obletován, anebo odírán, jak kde a jak kdy. Zprvu k našemu úžasu, ale dá se na to zvyknout a už to za ta léta bereme jako samozřejmost. Být pragmatikem je v krajích Orientu holá nezbytnost. A i ta nemilá setkání poslouží, příště ty taškáře určitě prokoukneme.

Po pěti letech se sem vracím. Kermán je městem, které jsem v Íránu navštívil nejčastěji. Esfahán anebo Šíráz? Kdeže. Ty nejsilnější íránské chvíle jsem prožil v Kermánu a taky v horách, vesnicích a pouštích kolem. Příhody, které by vydaly na svazky knih, ale nikdy se do nich všechny nedostanou. To město je protipólem Teheránu. Čím to je, že pokaždé tak zvedne náladu. Přestože první pohled může být pro někoho odpudivý, Kermán má v sobě zázračný průchod, kudy vpadneme rovnýma nohama do íránských, přívětivých a pohostinných podušek.

Úspěšný den otevřel rozhovor s policistou – místo spánku přijde iniciační rituál, zkouška, kterou nevědomky podstupuji. Ten ranní hovor s vytáhlým pasažérem, který pak mizí kdesi na předměstí, znamená obrat. Jako zázrakem. Rozčarování se mění chvílemi až v euforii. Jak je dobré začít v přátelském Kermánu. V první čajovně naladit se na zdejší čas, který ubíhá o tři délky pomaleji než v hlavním městě... Vše při starém a čaj zase stojí jen „*sa*“ (míň než dvě koruny). Objednám snídani, na výběr toho není moc, jen to, co mají všichni. Za patnáct, prohodí kdosi, ale je to nadsázka. Zaplatíme deset. Za dvacet korun se oba nasnídáme a napijeme do sytosti. *Sardšír*, cosi jako tvaroh, tučný, skoro máslo, džem z merunek, chleba je okrouhlý *taftán*, nejběžnější, z těsta proděravělého kamínky, ale dočkám se dnes i *barbarí* (i tyhle placky hned zvednou náladu), jedna velká porce stačí oběma ... a ten vytožený čaj – čajovník si nás zamiloval, zaplatíme každý jen jeden, druhý nepočítá.

Znáš Kermán líp než já, směje se mladý muž v autě, když mu líčím své cesty z města na venkov. Je íránským zvykem skládat cizinci poklonu. Vidět, že jsme mu padli do oka. *Nepotřebujete pomoc?* To bude náš anděl

strážný. Studuje anglickou literaturu, ale podle řeči ještě má co dohánět – aspoň si navzájem dobře rozumíme. *Kam chcete? Zavezu vás. Nechci peníze.* K ledárně *jachdam*, homoli z hliněných cihel (dnes namísto vody a ledu naplněnou plastovými míčky) by to opravdu bylo trmácení. Vyjždíme. Přímo bulvárem, ale brzy ztrácím orientaci. Sympaťák objíždí město po neznámých ulicích (aspoň mi tak připadají), co je blízko, je najednou daleko. Tak tady to stojí, ten skvost z hlíny, o kterém jsem neměl tušení. Loučíme se. Ne, nebude s námi rázovat městem, jak se někdy stává. Popovídá, co tu je k vidění a kudy k *bázáru*, naprosto korektně. Skvělý průvodce a zdvořilý společník. *Ještě něco potřebujete? Chcete se zdržet?* Poděkujeme, zůstanem tu.

Kermán se usadil v dokonalé rovině. Jenže ve výšce, kam by u nás jistojistě vedla lanovka. 1 750 metrů. Tak vysokou horu ani nemáme. Mrazivé zimy nejsou ničím zvláštním. Taky jsme se jednou na kraji města probouzeli s jiným na spacáku. Mrzlo a ani šakaľum nebylo do zpěvu. Slunce bylo tehdy stejně vysoko jako teď, na přelomu dubna a května. Letní vedra se dají snášet. Alespoň hned pod horami. Ale k Perskému zálivu je jen kousek a žhavý dech pouště je cítit už na dohled od města.

Kermán vůbec působí jako výspa. Za posledními domy není dočista nic než pustina s přízračnou siluetou nevládných hor. Symbolický konec světa. Cesta k severu prázdnem bezvodých hor bez stavení a lidí obchází

Pospíchám posedět mezi šedovlasými Kermáňany s bafající dýmkou a zastavit čas aspoň na malý okamžik.

Kavír, zrádnou slanou poušť, k severovýchodu to byla ještě před několika lety jen slepá odbočka na kraj ještě hrůznější pouště Lút. Nehostinné Lút, kdysi domoviny nebezpečných kočovných kmenů. Karavany na hedvábné stezce čekaly písečné přesypy, šterková pole a povlaky všudypřítomné soli. Kostry cestovatelů sloužily jako milníky. Íránský východ je odvrácenou stranou světa. Celé věky je Kermán bránou k východu, v níž se to dnes hemží *kamízy*, bílými košilemi Balúčů, potomků oněch loupeživých nomádů. A balúčský živel nahání hrůzu i v jednadvacátém století. Balúčistán zůstává tím nejméně přívětivým íránským pohraničím.

A teď do další čajovny. Už se z toho stal rituál: Pohledat kermánské čajovny, které se od jedné mé cesty k druhé cestě záhadně přesunují, zastavit se u starých známých a prohodit pár vět, posedět mezi šedovlasými Kermáňany s bafající dýmku a pohroužit se na malý okamžik ... a jako když povytáhnu seřizovací kolečko hodinek, čas se najednou zastaví a přijde to, na co se celou dobu těším. Splynutí... krátké, ale zdá se, že trvá celou věčnost.

Jsou města, kde se čajovná dáří, takový je Kermán (od *bázaru* k Moštagh), projít dá se od jedné k druhé a člověk se ani nenachodí – jako u nás: od hospody k hospodě. Jen najít tu správnou. Hledáme „naši“ čajovnu, známá místa nepoznávám, změnila se. Prý pod podloubím naproti – nenajdeme. Musíte zabočit, radí muž, Afghánec z Faradž (Paštún), z města kus za Kermánem k slunce východu. Češi? My jsme bratři! Je jich tu, místních Afghánců, dobráckých a starosvětských – vychování a mluva těchto lidí, to je jako potkat v Praze čechorumunskou delegaci ze Sv. Heleny. Čajovna? Už zdálky je jasné, že jsme našli. Hlásí se ke mně oba, „velký“ a „malý“, vážný, mohutný čajový mistr i veselá kopa s holou hlavou. Chváli si nové místo na druhé straně náměstíčka. Tady je to lepší, holedbá se můj oblíbený čajovník (pořídili si pomocníka, taky on se musí s nimi vyfotit – a jak jsou na to hrdí). Plno tu mají jako tehdy. Jako tehdy bavíme jejich štamgasty. Oba halasně sdělují svým zákazníkům, kdy že jsem tu byl naposled. Za železnými stolký pestré souručenství spojené prohnutým šlauchem a líbeznou jablečnou vůní. Lavice plné a chlapi po očku pokukují. Potřást si rukou musím se všemi těmi brachy. Tak to chodí v Kermánu. Drsný ale přátelský svět. Jen pozorovat ty tváře a mimiku. Starší blíž vchodu, kluci docela na konci. Bělovlasí jsou tu lidé často ještě docela mladí, zvláštní ušlechtilé typy, pak tmaví, z nich jde docela strach, mezi nimi černý vlasatec. A co ty mírumilovné kulafoučké tváře: mladíci s *káljánem* jsou vojáčci, bratři Balúčové, jsou tu na vojně... V Balúčistanu jsou problémy. Raději tam nejezděte. Ech, jaká hrůza je ten divoký Balúčistán (za necelý měsíc po našem příjezdu popraví v Teheránu vůdce sunnitské teroristické buňky Džandolláh, jakéhosi balúčského Mašina, taky podporovaného CIA)...

„*Snídani si dáte?*“ ptá se šéf. Poděkujeme a zůstaneme u čaje. Podává ho s brínkotem, podšálkem o stůl a naráz sklenkou o podšálek. Nerozbije ani nevylijí. Kocháme se. Kouzlo orientálních čajoven, ta scéna proti světlu – staromistrovský šerosvit v oblacích dýmu. Muži sedí mlčky, zamyšleně bafají, v íránských čajovnách to nehlučí jak v našich hospodách. Čaj mezi přáteli neplatíme. Loučíme se a opouštíme ten plodný mumraj kořeněný vůní tabáku.

To odpoledne v druhé čajovně to chvilku trvá. Ale pak si šéf na mě vzpomene – přece my dva s ozářenými dýmkami, to byla pane fotka, že si na ni i po sedmi letech pamatuje stejně jako já. Zase kousek slávy a odlesk padá na všechny kolem. Proč jen ten děd v hnědém kulichu hrozí holí? Každý je tu zvláštní, vlastní typ. Tísni se tu kermánské panoptikum lidiček, orientálních pábitelů z povídek perského Bohumila Hrabala. Fotíme, což je to, co se právě teď může. Jen jediná fotka, stála za to, zvlášť ten malý bělovlasý stařík, opium mu bylo vidět v očích... I tady mají pomocníky. Ne, to není černochoch, chlap temný jako noc bude Bandar, z horkého jihu. Čtyři i s šéfem se točí kolem svých hostů, kterých je teď snad jen dvakrát tolik, ale nezastaví se ani na chvíli... Batohy máme venku, náhle mě zavolají policisti, starostliví, aby nám nezmizely, jenže vevnitř místo není, kamsi je natlačíme, víc žízniců se pak nevejde, ale tak to tady chodí v čajovnách: cizinec na úkor hostů. Jen zdržet se dlouho nemůžeme.

Panoptikum kermánských lidiček, kteří dokážou naplnit malou čajovnu atmosférou pospolitosti.

